

Сватюк Оксана, Пальна Анна. Основні пріоритети зміцнення фінансової безпеки

Одним із основоположних чинників незалежності України за сучасних умов господарювання є стан її фінансової безпеки. Без забезпечення фінансової безпеки держави на всіх рівнях управління неможливо вирішити економічні проблеми, що стоять перед країною, регіоном та підприємством. Це завдання набуває особливої пріоритетності в умовах нестабільності та фінансової кризи, а також складної воєнно-політичної ситуації України. Метою є обґрунтування напрямів зміцнення фінансової безпеки України, ідентифікація її внутрішніх та зовнішніх загроз.

Проблема забезпечення фінансової складової економічної безпеки суб'єктів підприємництва набуває виняткового значення для національної економіки в умовах кризи і глобалізації. Як показує світова практика, високий рівень економічної безпеки є гарантією незалежності країни, визначальною передумовою стабільного розвитку економіки й суспільства. З погляду системного підходу безпека національної економіки є складною багаторівневою системою, яка об'єктивно потребує захищеності життєво важливих інтересів усіх її елементів на різних рівнях ієрархії управління: держави, регіону, галузі, сектору економіки, підприємства, домашнього господарства, особи.

Теоретичне обґрунтування сутності фінансової безпеки знаходимо у працях О. Барановського, який вважає, що фінансова безпека - це важлива складова частина економічної безпеки держави, що базується на незалежності, ефективності і конкурентоспроможності фінансово-кредитної сфери України, яка відображається через систему критеріїв і показників її стану, що характеризують збалансованість фінансів, достатню ліквідність активів і наявність необхідних грошових і золотовалютних резервів, ступінь захищеності фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин, стан фінансових потоків в економіці, що характеризується збалансованістю і наявністю апробованих механізмів регулювання і саморегулювання [1]. На наш погляд, Барановський О. І, ототожнює фінансову безпеку із станом фінансово-кредитного сектору та залишає поза увагою інші складові фінансової безпеки, такі як бюджетна, боргова безпека, безпека страхового ринку тощо. Пріоритетні напрямки зміцнення фінансової

безпеки України визначаються, насамперед, на основі оцінки рівня показників фінансової безпеки держави. Індикатори фінансової безпеки відображають специфіку певного рівня управління (громадян, домашніх господарств, підприємств, організацій і установ, галузей господарського комплексу, регіонів, банківської системи, фондового ринку, держави) або таких її складових, як безпека грошового обігу, інфляційна, валютна, бюджетна, боргова й інвестиційна безпека.

Усе різноманіття загроз, що впливають на фінансову безпеку держави можна поділити на внутрішні і зовнішні. Внутрішні загрози включають загрози на мікро- і мезо-економічному рівні, а зовнішні - на макроекономічному.

До внутрішніх загроз відносять ризики, які знаходяться під контролем держави та на які вона має значний вплив. До цих загроз відносяться політичні, економічні, демографічні, соціально-культурні фактори, що впливають на стан фінансової безпеки. Зовнішні загрози - це загрози, на які держава не має прямого впливу, тому вона повинна враховувати їх вплив при здійсненні своєї політики. До таких ризиків відносяться зовнішньоекономічні чинники та глобальні політичні, економічні та екологічні процеси, що впливають на національну конкурентоспроможність та безпеку.

Значна увага сучасних дослідників приділена аналізу як внутрішніх так і зовнішніх загроз, які здійснюють вплив на фінансову безпеку України. Серед головних причин виникнення внутрішніх загроз фінансової безпеки України, виділяє наступні:

- неадекватна фінансово-економічна політика держави;
- помилки, зловживання та інші відхилення (безгосподарність, різноманітні економічні злочини, тощо) в управлінні фінансової системи держави;
- скорочення використовуваної ресурсної основи у фінансово-кредитній сфері діяльності для виходу з економічної кризи та успішного проведення подальших реформ;
- розвал фінансово-кредитної системи і послаблення її стабілізуючих функцій у сфері виконання та формування бюджету; низький рівень соціальної орієнтованості економіки;
- падіння платоспроможності населення; скорочення ролі внутрішніх соціально-економічних стимуляторів

економічного зростання; зростання економічної злочинності, корупції;

- зростання фінансових втрат в результаті збільшення масштабів і поглиблення соціальної напруженості в сфері економічних відносин;
- недосконалість механізмів формування економічної політики держави тощо.

До зовнішніх загроз фінансовій безпеці України відносять: інтернаціоналізація та глобалізація світового господарства; порушення національних пріоритетів України в області фінансів через просування іноземними партнерами вигідних їм економічних проектів і фінансових програм; формування іноземними партнерами такої структури зовнішньоекономічних зв'язків з Україною, в результаті якої остання поступово перетворюється на їх сировинний придаток; зростання зовнішньої фінансової заборгованості України, посилення її залежності від іноземних кредитів; нерозвиненість ринків капіталу та їх інфраструктури; криза грошової і фінансово – кредитної систем; нестабільність економіки.

Узагальнюючи проведені дослідження, на наш погляд, найбільш пріоритетними заходами щодо зміцнення фінансової безпеки України повинні бути:

- комплексний підхід до реформування бюджетного процесу на державному, місцевому рівнях та рівні міжбюджетних відносин, в аспекті удосконалення результативності бюджетних витрат за рахунок застосування програмно-цільових засад діяльності, орієнтації бюджетної системи на досягнення конкретних результатів (за відповідними програмами розвитку);
- розробка поетапної стратегії скорочення бюджетного дефіциту за рахунок нарощення власного доходного потенціалу;
- зменшення зовнішнього боргу України шляхом прямого зменшення чистих зовнішніх запозичень уряду та погашення довгострокових запозичень реального сектору економіки;
- забезпечення потреб економічного зростання країни шляхом розробки та впровадження виваженої грошово-кредитної політики, стабілізації рівня національної грошової одиниці, зниження рівня інфляції;

- припинення відтоку капіталу за кордон за допомогою створення сприятливих умов для репатріації вивезеного капіталу;
- оптимізація структури золотовалютних резервів шляхом нарощення в них частки золота;
- створення сприятливих умов та правил функціонування та розвитку ринку цінних паперів в Україні;
- чітке визначення прав і обов'язків емітентів та інвесторів шляхом розробки ефективної системи державного регулювання ринків капіталу, посилення контролю за дотриманням вимог законодавства, запобігання шахрайству.

Реалізація запропонованого комплексу заходів, що охоплює більшість складових фінансової безпеки, актуальних для України, потребує збалансування і комплексної взаємодії всіх гілок влади та суб'єктів господарювання. Саме забезпечення підтримки на законодавчому, виконавчому, владному рівнях дозволить значно підвищити рівень фінансової безпеки та досягти економічного зростання країни.

Висновки. Отже, поглиблення кризових явищ в економіці України потребує об'єктивної і неупередженої оцінки з точки зору фінансової безпеки. фінансова безпека держави є комплексним поняттям, яке включає в себе бюджетну, боргову, фондову, страхову, кредитну, податкову, валютну, банківську, інвестиційну, монетарну та корпоративну складові.

Проведений аналіз внутрішніх і зовнішніх загроз фінансово-економічної безпеки показав, що в інтересах реального соціально-економічного розвитку, Україні необхідно переглянути урядовий курс і провести реформи в бюджетній, борговій, валютній, грошово-кредитній, зовнішньоекономічній сферах.

Найбільші загрози фінансової безпеки України криються у сфері зовнішньої заборгованості, високої вартості банківських кредитів, значного рівня доларизації економіки, зростання тіньового її сектору, від'ємного платіжного балансу. Уряд повинен зупинити глобальні відтоки капіталу, функціонування тіньового сектора та ліквідувати державний борг та дефіцит, вживши кардинальні заходи щодо стабілізації фінансової системи і зміцнення фінансової безпеки. Реалізація цих заходів, що охоплюють більшість складових фінансової безпеки, актуальних для України, підвищить рівень економіки за умови

повної підтримки на законодавчому, виконавчому і владному рівнях.

Необхідно переглянути та удосконалити діючу нормативно-правову базу в галузі фінансової безпеки України. На її основі розробити концепцію фінансової безпеки держави, яка б враховувала специфіку кожного регіону, тим самим посилюючи економічну безпеку країни в цілому.

Джерела:

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні - методологія оцінки та механізми забезпечення. – К.: Ельга – Ніка, 2012. – 780 с.
2. Фінансова безпека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Finansova_bezpeka
3. Закон України Про економічну безпеку [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua>

Стаття надійшла 20 травня 2016 р.